

В.Ю. Стрельцов, к. держ.упр.,
доцент, доцент кафедри зовнішньої
політики та національної безпеки
Харківського регіонального
інституту державного управління
НАДУ при Президентіві України

ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТОК МОДЕЛЕЙ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ЄВРОПЕЙСЬКИМИ ІНТЕГРАЦІЙНИМИ ПРОЦЕСАМИ

У статті проведено історико-компаративний аналіз моделей державного управління європейськими інтеграційними процесами. Визначено критерії для виокремлення існуючих моделей. Доведено, що від моделі залежить ступінь імпорту «дефіциту підзвітності» до системи державного управління відповідної країни.

Ключові слова: Скандинавія, Швейцарія, Балкани, Туреччина, Східна Європа, Російська Федерація, Середземномор'я, країни-сусіди, дорожні карти, чотири свободи.

ЄС може впливати у неформальний спосіб (власною поведінкою) та формальними стимулами (укладення двосторонніх угод та інших нормативних документів). Тому зосередимось на наслідках формалізованого впливу ЄС шляхом використання елементів обумовленості та можливостях використання європейських управлінських практик у поставторитарних країнах.

Простежуючи результати потенційного впливу ціннісної системи ЄС на систему публічного врядування, доцільно розрізняти декілька зовнішніх вимірів, які можна класифікувати наступним чином [1, с. 5]:

- 1) постійний та цілеспрямований вплив ЄС на держави-члени;
- 2) застосування обумовленості ЄС з виразними елементами асиметричності щодо країн-кандидатів і потенційних країн-кандидатів;

3) явний чи опосередкований вплив ЄС на країни, що є його сусідами або партнерами, деякі з яких прагнуть вступити до Союзу, але поки що не мають чіткої перспективи членства.

Слід наголосити, що існує ціла низка країн (Норвегія, Швейцарія, Ліхтенштейн), які можна з певними застереженнями віднести до третьої групи. До цієї групи входить і Україна, яка зазнає впливу ЄС через формальне закріплення у відповідних документах перспективи членства.

Багато вітчизняних і закордонних дослідників розглядає різні моделі управління інтеграційними процесами, які не передбачають отримання членства в ЄС. Можна частково погодитись з В. Посельським, який виділяє три можливі шляхи відносин з ЄС [2]:

- норвезька модель, або пошук багатостороннього формату відносин з ЄС;
- швейцарська модель, або поглиблені двосторонні відносини;
- балкано-турецька модель, або процедура тривалого інституційного приєднання.

Дещо поза увагою дослідника залишається російська модель «стратегічного партнерства» та середземноморська модель, характерними представниками якої є Алжир, Єгипет і Марокко.

Слід зауважити, що зазначені моделі розподіляють за ступенем доступу групи країн до внутрішнього ринку ЄС і передусім передбачають більш привілейовані економічні відносини. Не слід забувати також, що першим кроком на шляху розбудови норвезької та швейцарської моделей була Європейська асоціація вільної торгівлі, до того ж вони характеризуються досить високим ступенем розвитку громадянського суспільства, що не є характерним для решти моделей.

Тобто, проводити різницю між першою та другою моделями лише за форматом відносин є недоцільним. Вважаємо за доцільне здійснити класифікацію моделей за ступенем шанування людської гідності та цінності суверенітету. Це дозволяє виокремити чотири можливі групи країн:

скандинаво-швейцарська;
балкано-турецька;
східноєвропейсько-російська;
середземноморська.

Зосередимось на історико-компаративному аналізі еволюції ціннісних орієнтирів перших трьох моделей, починаючи з скандинаво-швейцарської моделі, оскільки за своїм ціннісним підґрунтям вони мають деякі схожі риси.

Поширення цінностей ЄС на країни Північної Європи мало неоднозначні наслідки, оскільки більша частина існуючих виключень із загальних правил ЄС припадає саме на ці країни. Скандинавські країни знайшли свій власний шлях сприйняття цінностей інтеграційних процесів і водночас зробили серйозний вплив на ціннісну систему ЄС, що втілюється у диференційованій структурі Європейського Союзу. У дослідницьких роботах, присвячених зовнішній політиці країн Скандинавії, парадигма національної історії займала домінуюче положення і обмежувала можливості аналізу зовнішньополітичних процесів у Скандинавському регіоні в загальноєвропейському контексті [3, с. 63]. Визначення особливостей євроінтеграції Скандинавських країн, висвітлення причин євроскептицизму в ряді країн регіону та окреслення трансформаційних процесів в ЄС після вступу країн Скандинавії буде корисним для дослідження питань теорії та історії розбудови Україною власної системи управління інтеграційними процесами.

Проблеми історії взаємовідносин скандинавських країн з європейським континентом займають одне з провідних місць у сучасних наукових дослідженнях інтеграційних процесів у зарубіжній історіографії. Поглиблення теоретичних розробок зазначеної проблематики було спричинене появою комплексного підходу до розкриття логіки поведінки країн на міжнародній арені, який передбачає спільний аналіз європейської і регіональної політики північноєвропейських країн.

Ідеї європейського федералізму характерно домінували протягом першого періоду на європейській арені. Скандинавські країни орієнтувалися на співпрацю, перш за все, із державами західної Європи, Британською Співдружністю Націй та Сполученими Штатами, через близькість за своїми ідеалами, традиціями та виходячи з вдалого економічного партнерства.

Характерна особливість скандинавсько-європейських взаємовідносин - практично повна відсутність федералістського чинника в політичному спектрі країн. З одного боку, це пояснюється довготривалою традицією політики нейтралітету, а також специфікою зовнішньополітичного курсу, який мав спрямованість на протистояння двом домінуючим силам європейського континенту - Німеччині та Великій Британії. З іншого боку, на зовнішню політику країн впливало відродження нордизму - ідеї єдності північноєвропейських народів, і процес становлення та популяризації соціал-демократичного руху, лідери якого вбачали в перспективі північної співпраці домінуючий напрям розвитку зовнішньополітичного курсу держав північноєвропейського регіону.

На першому етапі спостерігалися певні протиріччя між країнами Скандинавії. Всі країни, окрім Фінляндії, погодились на отримання фінансової допомоги, передбаченої планом Маршалла і відповідно приєдналися до Організації Європейського Економічного Співробітництва - організації, яка була створена для практичної реалізації плану. Швеція та Норвегія, тим не менш, вели наполегливу боротьбу проти створення організації, оскільки надавали перевагу економічній організації для Європи в межах ООН і вважали за доцільне передати їй передбачені функції для протидії інструментам тиску США на країни-отримувачі допомоги. Велика Британія розділяла скандинавський скептицизм відносно ОЄЕС і разом з Норвегією, Швецією та Данією створила доволі слабку, проте власну консультативну систему під назвою UNISCAN [4 ,с.103].

Процес створення Ради Європи продемонстрував обмеженість європейських амбіцій скандинавських країн у цей період. Данія, Норвегія та

Швеція стали її членами-засновниками (Ісландія приєдналася в 1950 р., Фінляндія - в 1988) і разом з Об'єднаним Королівством докладали всіх зусиль для того, щоб нейтралізувати всі федералістські та наднаціональні прагнення, які сповідували інші країни. На Раду Європи покладалися великі сподівання як на майбутній європейський парламент, але не в останню чергу завдяки державам Скандинавії та Об'єднаному Королівству вона перетворилася на обособлену міжурядову організацію.

Другий період позначився протистоянням між процесами взаємозалежності та інтеграції, що розвивалися паралельно на європейському континенті. Прихильники процесів інтеграції, яких уособлювали Бенілюкс, Італія, Франція та ФРН, наполягали на наднаціональному підході до створення інтеграційних схем. Практично ідеї втілились через заснування Європейського об'єднання вугілля та сталі (ЄОВС) в 1952 р. 1957 рік позначився створенням Європейських співтовариств - Європейського Економічного Співтовариства та Європейського Співтовариства з атомної енергії [5, с.92-94].

Країни Північної Європи, на той час, не розділяли ідеї передачі суверенітету, а дотримувались концепції збереження суверенітету, що знайшло своє відображення у зоні вільної торгівлі, створеною спільно з Великобританією. У двох об'єднань були принципово різні цілі і завдання, що впливає з ціннісних орієнтирів систем державного управління. ЄЕС з самого початку мало серйозну інституціональну структуру і наднаціональні органи управління. Завданням Європейської асоціації вільної торгівлі (ЄАВТ) було спростити міжнародні торговельні відносини в Європі.

Скандинавські країни намагалися запропонувати власний варіант інтеграційних стратегій маючи на меті створення митного союзу між північними країнами. У 1951 році була здійснена перша спроба поліпшення регіональної співпраці - заснована скандинавська авіатранспортна компанія (САС), яка передбачала співробітництво в сфері технологій літакобудування. Були також створені північноєвропейський паспортний союз і спільний

північноєвропейський ринок праці. У 1952 р. була створена Північна Рада, у яку ввійшли Данія, Норвегія, Ісландія та Швеція (Фінляндія приєдналася в 1956 р.), вона стала місцем постійних зустрічей делегацій національних парламентів для обговорення питань, що становили спільний інтерес. Ідея створення спільного північного ринку була озвучена 1954 р. на конференції в м. Харспунд (Швеція) і втілилася у формулювання можливостей для запровадження спільного ринку загалом, так і митного союзу для промислових товарів. Як зазначають дослідники основною проблемою північного співробітництва була неспроможність перетворитися на реальну альтернативу європейській інтеграції і тому ці міцніючі форми регіональної співпраці сприймалися негативно як з боку ЄЕС, так і з боку ЄАВТ. У цьому контексті відбулася поступова переорієнтація країн Скандинавії у бік прихильнішого ставлення до євроінтеграційних процесів [6, с.43].

Фактично вражаючі успіхи, які демонстрували країни ЄЕС в соціально-економічному розвитку змусили країни регіону замислитися над вступом до ЄЕС.

У 1972 році в Норвегії і Данії з питання про вступ в ЄЕС пройшли референдуми. В Данії результат був позитивним, а громадяни Норвегії проголосували проти приєднання до Європейського співтовариства. В 1973 році Данія стала першою країною Північної Європи, яка вступила в ЄЕС. Для Данії протягом багатьох десятиліть особливе значення мав німецький фактор. З одного боку, з моменту свого об'єднання в другій половині ХІХ століття Німеччина не раз погрожувала датській незалежності та територіальній цілісності. З іншого боку, Данія тісно пов'язана з Німеччиною економічно. Отримавши гарантії власної безпеки в рамках НАТО, Данія була об'єктивно зацікавлена у відсутності бар'єрів в торгівлі з Німеччиною, слід також враховувати, що скандинавські країни, і особливо Данія, мають тісні економічні та політичні зв'язки з Великобританією. Об'єднання двох основних партнерів в рамках однієї економічної організації, безумовно, відповідало інтересам Датського Королівства. Слід зазначити, що Гренландія і Фарерські острови, що

належать Данії і мають внутрішнє самоврядування, зайняли різні позиції по відношенню до вступу в ЄЕС. Фарерські острови залишилися поза Європейським співтовариством, а Гренландія приєдналася до нього разом з Данією, але в 1985 році вийшла зі складу ЄЕС. На сьогодні це єдиний прецедент. Швеція, Фінляндія та Ісландія в цей період не подавали заявки на вступ в ЄЕС і разом з Норвегією залишалися в рамках ЄАВТ [7 ,с.36].

Різні позиції країн Північної Європи по відношенню до Європейського співтовариства в значною мірою зумовлені історичними, політичними та економічними особливостями кожної з країн регіону. До початку 1990х років Швеція і Фінляндія не розглядали можливість вступу в ЄЕС, перш за все із-за політики нейтралітету, якої вони дотримувалися. Ісландія ніколи не подавала заявку на вступ до ЄЕС, в силу свого геополітичного положення та особливої структури економіки, оскільки морський сектор, в тому числі і рибальство, являє собою основу ісландської економіки. Норвезькі євро скептики, у свою чергу мотивують свої погляди такими факторами:

1 .*Продажем газу.* Проведення директиви газового ринку призведе до того, що Норвегія не зможе більше продавати газ до ЄС за довгостроковими контрактами і за встановленими цінами. Сьогодні частка імпорту норвезького газу в ЄС становить 10%. Зниження ціни на газ лише на одне оре означатиме втрату 500 млн. крон на р.

2.*ЄС отримає право управління рибними ресурсами.* Членство в ЄС призведе до того, що Норвегія не зможе сама вирішувати, як потрібно управляти рибними ресурсами. ЄС встановить квоти. З 1994 по 1999 рік експорт риби з Норвегії зріс з 21,5 до понад 30 млрд. крон. Норвегія стала найбільшим експортером морепродуктів у світі.

3.*Проблемами безробіття.* За останні 20 років рівень безробіття в країнах ЄС тримався на рівні 8-11%. У Франції кожен 4 молодий спеціаліст молодше 24 років залишався без роботи, в Іспанії та Італії - кожен третій. Постійно високий рівень безробіття лякає норвезьких виборців.

4. Питаннями управління. Норвежці бажають самостійно вирішувати щоденні проблеми і будувати своє майбутнє. В разі вступу до ЄС доведеться змиритися з тим, що закони ЄС будуть мати більше значення, ніж Конституція та інші норвезькі закони. В ЄС встановлюються загальні правила, що приймаються більшістю [8 ,с.91].

Зміни, що відбувалися в світі і в Європі в дев'яностих роках ХХ століття, не могли не вплинути на політику країн Північної Європи. Ліквідація блокового протистояння дала можливість нейтральним країнам більш тісно співпрацювати з ЄЕС. Так, у Швеції, нейтралітет якої налічував два з половиною століття, змінилася парадигма зовнішньої політики. Замість розуміння нейтралітету як «свободи від союзів» прийшло формулювання «свобода від військових утворень». Нейтральні Фінляндія і Австрія, що мали до того ж особливі відносини з СРСР, також змогли змінити свою політику щодо ЄС і перейти до більш тісної співпраці з ним. Поглиблення інтеграційних процесів, завершення будівництва внутрішнього ринку ЄС і все більш значне взаємопроникнення економік європейських країн робило таку співпрацю необхідною. У 1992 році між країнами ЄЕС і ЄАВТ було укладено угоду про створення Європейського економічного простору (ЄЕП), яка вступила в силу з 1 січня 1994. Незважаючи на створення ЄЕП, в 1991-1992 роках Норвегія, Швеція і Фінляндія подали заявки на вступ в ЄС. Переговори пройшли швидко і успішно, і з 1 січня 1995 року чотири держави (разом з Австрією) повинні були стати повноправними членами ЄС. Однак на референдумі громадяни Норвегії знову проголосували проти приєднання до Європейського Союзу [9 ,с.91;10 ,с.86-90].

Для Швеції і Фінляндії вступ до ЄС пройшов відносно безболісно. Однак потрібно було привести національні законодавства у відповідність із загальноєвропейським. В області економіки основним завданням було гармонізувати зовнішньоторговельну та сільськогосподарську політику цих країн із загальною політикою Співтовариства. На переговорах про вступ значну увагу було приділено питанням приведення національних цін на

сільськогосподарську продукцію у відповідність з цінами в ЄС, розмірами фермерських субсидій і виплат, також деяким аспектам регіональної екологічної політики. Швеція і Фінляндія змогли вдало вирішити «проблему північних територій» і отримали дозвіл від ЄС виплачувати національні сільськогосподарські субсидії для територій, розташованих вище шістсот двадцять третього градуса північної широти. Крім того, арктичні території Швеції та Фінляндії були включені в регіональну політику ЄС і стали отримувати значні кошти з регіональних фондів Співтовариства.

Внаслідок гармонізації зовнішньоторговельної політики Швеції були підняті мита. Новим країнам ЄС довелося брати участь в угодах про «добровільне» обмеження експорту. В області екологічної політики вступ Швеції та Фінляндії став потужним стимулом для перегляду загальноєвропейських екологічних норм у бік посилення. Раніше таку ж політику проводила Данія; входження двох нових північних країн, з високими екологічними стандартами, сприяло впровадженню в загальноєвропейське законодавство, зокрема в Амстердамський договір, ряду положень в галузі охорони навколишнього середовища. При вступі в ЄС Фінляндія в більшій мірі, ніж Швеція, вирішувала політичні завдання. Це було пов'язано з розпадом Радянського Союзу і гострою необхідністю реформування фінської економіки, до цього значною мірою орієнтованої на експорт товарів в СРСР [11 ,с.80-84].

Більшість дослідників розділяє думку, що дії скандинавських країн щодо інтеграційних процесів у Європі були продиктовані в більшій мірі реакцією, ніж власними ініціативами. Північноєвропейські держави частіше виступали з позицій захисту, ніж застосовували атакуючу тактику в євроінтеграційних зрушеннях [12].

Окрему позицію займають Норвегія, Ісландія та Ліхтенштейн, які розбудували власну модель управління інтеграційними процесами (Європейський Економічний Простір, ЄЕП) з огляду на ставлення до

культурної ідентичності та відмінні погляди на концепцію суверенітету своїх громадян.

На прикладі ЄЕП можна побачити, що адміністративний простір ЄС має тенденцію до екстерналізації, тобто виходу за межі своїх внутрішніх кордонів. Безперечно, особливості організації ЄС призводять до трансформації державних інституцій в державах-членах. На думку вчених, договір про ЄЕП більше нагадує договір оренди, коли норми ЄС, які є спільною власністю держав-членів, стають обов'язковими до виконання в рамках ЄЕП. І громадяни не мають можливості впливати на хід прийняття цих рішень [13].

Особливістю інтеграційної архітектури ЄЕП є те, що існує декілька органів, що мають наднаціональний характер.

Намагання зберегти суверенітет, входячи до інтеграційних угруповань, підвищує дефіцитність ресурсів до ціннісного оновлення системи державного управління та обмежує участь громадськості у формуванні та реалізації політики. В той же час, передача суверенітету сприяє зміцненню виконавчої гілки влади на центральному рівні та національної судової системи

Такий стан справ було зумовлено низкою причин, що витікають з відмінностей у політичній та правовій системах, структурі зовнішньополітичних та зовнішньоекономічних пріоритетів, , що вирізняли країни Скандинавії від решти провідних західноєвропейських держав.

Відносини ЄС-Туреччина в рамках митного союзу викликає з боку науковців та практиків критику за трьома напрямками [14]: а) торговельні партнери ЄС, які уклали угоди про зону вільної торгівлі з ЄС чи продовжують переговори про створення зони вільної торгівлі утримуються від укладення аналогічних угод з Туреччиною, незважаючи на існування такої можливості в зазначених угодах. б) асиметричність торговельних угод, що укладаються ЄС та Туреччиною Зокрема, Туреччина не може вести переговори про зону вільної торгівлі з третіми країнами на тих же умовах, як

це зробив ЄС. в) спостерігається ефект запізнення. Зокрема, Туреччина може укласти угоди про зони вільної торгівлі лише після того як це зробив ЄС. В результаті ЗВТ з Туреччиною укладено як правило, після декількох років після укладення ЗВТ з ЄС. Це ставить турецьких експортерів у невідне становище по відношенню до експортерів з ЄС, які отримують преференції щодо доступу на ринок третіх країн на кілька років раніше. г) Туреччина потерпає від втрати митного тарифу. Зокрема, імпорт з третіх країн внаслідок торгівлевідхилюючого ефекту в рамках митного союзу з ЄС призводить до втрати митних надходжень для Туреччини, що не отримало належної уваги під час модернізації митної служби. д) ЄС має свої власні пріоритети, відображені в угодах про ЗВТ з третіми країнами. Водночас ці угоди не беруть до уваги особливі інтереси Туреччини. е) Туреччина не може укласти угоди про ЗВТ з третіми країнами, з якими ЄС не уклав угоди.

Митний союз з ЄС, укладений в 1995 році, є основним інструментом європейської та глобальної інтеграції цієї потужної країни, що дав їй можливість реформувати національну економіку та деякі сфери державного управління (митниця, торгівля, конкуренція). Такий стан включення Туреччини в ліберальний режим зовнішньої торгівлі промисловими товарами дозволив створити один з найбільших ринків у світі. В даний час турецькі виробники захищені зовнішніми тарифами в такий самий спосіб як і їх колеги з ЄС, а тому змушені конкурувати з ними на умовах, що визначаються ЄС. У свою чергу, турецькі промислові виробники мають безмитний доступ на ринок Європейського економічного простору.

Основною проблемою для турецької сторони при створенні митного союзу було і залишається усунення технічних бар'єрів в торгівлі. Процес прийняття правил конкурентної політики ЄС в частині державної допомоги, захисту прав інтелектуальної власності і досі не є завершеним.

Політичне бажання досягнути цілей економічної інтеграції для того, щоб стати повноправним членом ЄС, дало можливість провести основні

економічні реформи у відповідності до вимог ЄС. В той же час, значні кошти таких реформ планувалось в тому числі покрити за рахунок вступу до ЄС.

Месерлін наголошує на тому, що країни, які не мають мети стати членом ЄС і мають на меті забезпечити сталий соціально-економічний розвиток, за найкращий варіант можуть взяти практику створення зони вільної торгівлі з вибіркоким набором політик, до яких вони хочуть приєднатися [15].

Якщо підсумувати ситуацію, що склалася в рамках третьої моделі, то недоліки «чотирьох просторів» з точки зору інтересів Росії зводяться до наступного:

По-перше, вони не виключають зусиль європейської сторони щодо впровадження у відносини Росії і ЄС ціннісного фундаменту, що ставить Росію в нерівноправне становище з членами Союзу і прочиняє шлях до втрати нею контролю над національними ресурсами.

По-друге, звертає на себе увагу незавершеність проекту забезпечення «чотирьох ринкових свобод», з якого європейська сторона стосовно до партнерів робить виключення на свій розсуд (складності проникнення на європейські ринки для російських компаній і спроби їх подолання, обмеження на свободу пересування робочої сили).

По-третє, «дорожні карти» слугують обґрунтуванням миротворчого «наступу» ЄС на пострадянському просторі (розморожування застарілих конфліктів).

По-четверте, ймовірно розмивання в ході зближення Росії і ЄС російського національного суверенітету, небезпечне і безглузде при однозначній відмові від перспективи вступу Росії до ЄС.

Слід зазначити, що чотири моделі державного управління інтеграційними процесами (скандинаво-швейцарська; балкано-турецька; східноєвропейсько-російська; середземноморська), які різняться між собою ступенем шанування людської гідності, цінністю суверенітету та наміром впровадити європейські цінності державного управління. Ці моделі в

залежності від ступеня привелійованості відносин здійснюють імпорт “дефіциту підзвітності” з ЄС, який збільшується внаслідок надання пріоритету ефективності, як ключової цінності державного управління.

Список використаних джерел.

1 Gawrich A. Neighbourhood Europeanization trough ENP. The Case of Ukraine / A. Gawrich, I. Melnykovska, R. Schweickert // KFG Working Paper Series. – №. 3. – August 2009.

2. Посельський В. Європейський Союз після ратифікації Лісабонського договору : до стабілізації європейського будівництва / В. Посельський. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу :

<https://docs.google.com/fileview?id=0B-Tr4joWDMNsMzM5ZDA1NzAtNDVmYy00OGU4LWFkY2ItZDIhMzVjNTlmMDEz&hl=en>

3 Градобитова Л.Д., Пискулов Ю.В. Экономика и политика стран Скандинавии. Экономический фактор во внешней политике Швеции, Норвегии, Дании. М.: Международные отношения, 1986. - 192 с.

4 Агеев В.В. Развитие европейского федерализма / Калинингр. юрид. ин-т. -Калининград, 2001. — 128 с.

5 Волков А. Северные страны Европы: ситуация меняется // МЭиМО. 2001. №2. С. 92-96.

6 Крылов С. Сотрудничество на Севере Европы // Международная жизнь. 1996. №9. С. 41-46.

7 Пернин И., Пфлюгер Ф., Гулар С. и др. Европа: новая расстановка сил. — Воші: Изд-во Intern. Politik, GmbH, 2000. 84 с.

8 Лобанов К.Н. Объединенная Европа: Анализ новейших тенденций, противоречий и перспектив / Белгород, юрид. ин-т. Белгород, 2001.—128 с.

9 Потемкина О.Ю Европейское пространство свободы, безопасности и правопорядка: границы, содержание, механизмы. М., 2002, С.10-14

10 Ю.Воронов К. Четвертое расширение ЕС: тормоз или стимул интеграции? // МЭиМО. 1996. № 8. С. 86-94.

11 Бурляй Я. Интеграционные процессы в Западном полушарии // Международная жизнь. 2002. № 8. С. 78-84.

12 Ковальчук С.С. Особливості євроінтеграції країн Скандинавії http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Gileya/2012_59_dod/Gileya59_/P13_docs.pdf

13 Eriksen E.O. Democracy Lost: The EEA Agreement and Norway's Democratic Deficit // ARENA Working Paper Series 21/2008. 21.10.2008 (http://www.arena.uio.no/publications/working-papers2008/papers/wp08_21.xml)

14 Akman, S. (2010), "The European Union's Trade Strategy and its Reflection on Turkey: An Evaluation from the Perspective of Free Trade Agreements", paper presented at the IKV Workshop on the Interface between the World Trading System and Global Issues: Challenges for the WTO, Turkey and the European Union, 14-15 May, Istanbul.

15 Messerlin, P., M. Emerson, G. Jandieri and A. Le Vernoy (2011), An Appraisal of the EU's Trade Policy towards its Eastern Neighbours: The Case of Georgia, Sciences Po, Paris and Centre for European Policy Studies, Brussels.

Streltsov V.J. Forming and development models of the European integration process administration.

This article presents the historical and comparative analysis of models of government of the European integration process. The criteria for the selection of existing models. It is proved that the model depends on the degree of import "accountability deficit" in public administration of the country.

Keywords: Scandinavia, Switzerland, the Balkans, Turkey, Eastern Europe, Russia, Mediterranean, neighboring countries, road maps, the four freedoms.

Стрельцов В.Ю. Формирование и развитие моделей государственного управления европейскими интеграционными процессами

В статье проведен историко-компаративный анализ моделей государственного управления европейскими интеграционными процессами. Определены критерии для выделения существующих моделей. Доказано, что от модели зависит степень импорта «дефицита подотчетности» в систему государственного управления соответствующей страны.

Ключевые слова: Скандинавия, Швейцария, Балканы, Турция, Восточная Европа, Российская Федерация, Средиземноморье, страны-соседи, дорожные карты, четыре свободы.